

Achylva O. *The article investigates grammatical and semantic features of Ukrainian verbs **говорити, казати, сказати.***

*It examines the issue of aspect pairs of these verbs with regards to their lexical semantic variants. The causes of absence of aspect correlates for some lexical semantic variants of the investigated verbs are determined. Aspectual-phase modifications of verbs **говорити, казати, сказати** are described. The article shows the specifics of the use of these verbs with consideration for characteristics of their semantics.*

Keywords: *verb, perfect form, imperfect form, aspect pair, semantics, aspectual-phase modifications.*

УДК 159.955:37

Брєславец Н. А.
Национальный педагогический университет
имени М. П. Драгоманова
(г. Киев, Украина)

ТЕХНОЛОГИЯ КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ, КРЕАТИВНОСТЬ – ИННОВАЦИОННЫЙ КОМПОНЕНТ СИНЕРГЕТИЧЕСКОГО ПОДХОДА В ИНОЯЗЫЧНОМ ОБРАЗОВАНИИ

Сфера образования находится в эпицентре социальных изменений, становясь одним из решающих условий ускоренных темпов социодинамики. В области образования должны доминировать процессы интенсификации и инноваций, в частности, на основе использования современных компьютерных и телекоммуникационных технологий, что позволит решить не только технические, материальные и финансовые проблемы. Применение технологии критического мышления, развитие креативности повысит интеллектуально-творческий потенциал обучающихся, позволит успешно разрешать психологические, управленческие и организационные вопросы в процессе профессиональной деятельности.

Ключевые слова: *критическое мышление, креативность, синергизм, инновационные методы обучения, педагогическая традиция.*

В процессе глобализации наблюдается высокая динамичность рыночной конъюнктуры, увеличение числа конкурентов, повышение скорости нововведения, стремительность внедрения новых технологий, что ведет к необходимости быстрого реагирования и принятия адекватных мер в управлении образованием, формирования современных профессиональных и ключевых компетенций, предоставляющих возможность молодому специалисту эффективно включиться в инновационную рыночную экономику.

В свете происходящих изменений в обществе встал вопрос преобразования педагогического процесса в высшей школе, применения и внедрения наряду с традиционными формами и методами обучения – инновационных, направленных на повышение готовности субъектов образовательного процесса к их саморазвитию и самосовершенствованию, организации педагогического процесса на принципах целостности и системности.

Инновации соответствуют всякой развивающейся общественной системе, отсутствие их указывает на консерватизм, застой. Инновационные процессы в системе образования отражают потребность общества в коренных преобразованиях в соответствии с постоянно изменяющимися требованиями общества и личности; а “научная инновация отражает самодостаточность всей науки и интеллектуальной деятельности в целом, моделирует ее

динамизм и модернизационную ориентацию” [4, с. 13].

Наиболее эффективными являются педагогические технологии, направленные на организацию учебного процесса в вузе с учетом профессиональной направленности обучения при условии активной позиции студентов, основанной не только на освоении готовых знаний, но и на самостоятельном поиске и усвоении информации, творческом участии в обсуждении изучаемого материала.

Цель статьи – провести анализ традиционных и инновационных методов обучения в аспекте синергетического подхода, акцентировать внимание на некоторые инновационные технологии – критического мышления и креативности.

Высокие требования предъявлены к технологии обучения, где наряду с традиционными методами внедряются и осваиваются инновационные педагогические и образовательные технологии при психологическом и педагогическом сопровождении, высоком интеллектуально-креативном потенциале профессорско-педагогической компетентности обучающихся с отвечающей современным требованиям материально-технической базой вуза. Инновационная ситуация создается, когда возрастает сложность среды обитания людей и обнаруживается недостаток запасов знаний и технологий, соответствующих данной конкретной ситуации. Инновации предполагают нетрадиционные подходы создания, распространения и использования какого-либо средства для удовлетворения общественной потребности, в отличие от новаций, которые разрабатываются и внедряются на основе общепринятых идей, теорий и методик. Таким образом, новации совершенствуют традиционный, действующий подход к процессу, инновационный – предполагает его кардинальное преобразование.

Создание и применение инновационных педагогических технологий отражено в работах О. Алексюка, К. Ангеловски, В. Беспалько, Е. Зеера, М. Кларина, В. Кремень, Лазарева, Б. Мартиросяна, Л. Подымовой, В. Полонского, С. Сысоевой В. Слостенина и др.

Вопросы традиционных и инновационных методов обучения в своих научных работах рассматривают Л. Е. Елизаров, А. З. Киктенко, М. В. Кларин, В. В. Крыжко, И. Д. Лушников, О. М. Любарська, Н. М. Петрова, В. М. Полонский, О. М. Пихота, В. Ф. Самохин, Л. А. Холодкова и др.

Формированию иноязычной компетенции в условиях вуза способствует методическое обеспечение профессионально ориентированного обучения; использование активных форм и методов обучения; рациональная организация обучения иностранному языку; рост мотивации студентов в плане использования возможностей иностранного языка как фактора повышения профессиональной компетентности.

Формами и методами интерактивного обучения являются такие инновационные формы проведения лекций как: вопросы-ответы, дискуссия, решение задач и упражнений; фронтальный опрос, беседа, мини-лекции, продолжительностью в несколько минут с последующим анализом поступившей информации; творческая работа с текстом и конспектом лекции; тестирование и взаимотестирование, взаимопроверка; применение активных форм обучения – деловая игра, пресс-конференция, диалог-спор, выполнение ролей и функций (аналитика, эксперта, оппонента); выполнение проекта и обоснование его результатов, презентации, метод “круглого стола”, “деловой игры”, ролевые игры, тренинги, коллективные решения творческих задач, кейс-метод, которые требуют максимальной активности и отдачи участников учебного процесса, обладают высоким образовательным и развивающим потенциалом.

В методике преподавания иностранных языков кроме технических средств обучения применяются современные технологии, такие как: обучение в сотрудничестве, проектные технологии, центрированное обучение, дистанционное обучение, использование языкового портфеля, тандем – метод. В процессе формирования иноязычной компетенции студентов применяются активные методы обучения: учебно-деловые игры, дискуссии,

конференції, вікторини і др.

Синергетический підхід базується на ідеях системності, загальних закономірностях розвитку об'єктів всіх рівней матеріальної і духовної організації, глибокої взаємозв'язи хаосу і порядку.

Дослідниками наукових основ синергетики є В. Буданов, С. Капица, О. Князева, Г. Малинецкий, Л. Медведєва, І. Меньшиков, Н. Петрова, О. Саннікова, В. Сластєнин, Е. Солодова, В. Харітонова і др.

Синергізм, синергія в перекладі з грецького означає співпрацю, дружество; синергетика – “загальне діяння”. Предметом вивчення синергетики є системи, схильні до самоорганізації, на основі якої виникають нетрадиційні підходи до розв'язання актуальних проблем. На сучасному етапі синергетика вивчає виникнення самоорганізації в природних процесах; об'єкти самореалізації внаслідок ведуть себе незалежно і хаотично. При певних умовах взаємодія між об'єктами стає більш упорядкованою, представляє собою колективне рухання. В результаті цього з'являються ознаки порядку, виникає стройна структура, в якій здійснюється постійне взаємодія компонентів системи. Цей етап самоорганізації можна охарактеризувати як етап концентрації елемента в структуру. Таким чином, хаос і порядок неотъемлемі один від одного [6].

Синергетический підхід знаходить своє застосування в педагогічній науці, об'єднуючи в процесі набуття нових знань традиційні і інноваційні підходи в їх протиріччях, в взаємодії, взаємодоповненні і взаємозалежності, що веде до нового якісного стану системи [5, с. 29].

Одним з видів інноваційних педагогічних технологій, націлених на оволодіння особою способами рефлексивного мислення, когнітивними вміннями, використовуваними в процесі самостійної дослідницької діяльності, є технологія критичного мислення, заснована на розвитку особистих механізмів мислення: усвідомленні, визначенні, самооцінці і др.

Ця технологія націлена на самостійну діяльність студента по визначенню завдань і знаходженню способів розв'язання проблем, виробки ідей, оволодінням інформацією, критичною оцінкою, осмисленням і застосуванням, розвитку інтелектуальних і комунікативних здібностей (вміння співпрацювати, приймати рішення, працювати з інформацією, аналізувати різні події і явища, виробляти навички, використовувати знання в стандартних і випадкових ситуаціях).

Критичне мислення – це використання когнітивних технік або стратегій, які збільшують ймовірність отримання бажаного кінцевого результату. Це такий тип мислення, до якого вдаються при розв'язанні завдань, формулюванні висновків, ймовірній оцінці і прийнятті рішень з використанням навичок, які обґрунтовані і ефективні для конкретної ситуації і типу розв'язуваної задачі.

Ідея навчання критичному мисленню далеко не нова. Вона виходить з ідей давньогрецьких учених і філософів. Уже в 4 столітті до нашої ери, Сократ вдавався до розвитку критичного мислення за допомогою особливих запитань, щоб змусити розмовляючого думати. Такі запитання стимулювали спілкування між вчителем і навчаними, а також змусили останнього захищати свою точку зору.

Критичне мислення конструктивне за змістом, є оціночним по суті, включає як позитивну, так і негативну оцінку мислительних процесів, що веде до висновків при розв'язанні поставлених завдань. В відмінності від автоматичного мислення, критичне мислення є націленим, метою якого є отримання бажаного результату.

“Критичне мислення – це використання когнітивної техніки або стратегій, які збільшують ймовірність отримання бажаного кінцевого результату”, – пише Д. Халберн [8, с. 18]. Це такий тип мислення, застосовуваний при розв'язанні завдань,

формулюванні положень, ймовірній оцінці і прийнятті рішень з використанням навиків, обґрунтовані і ефективні для конкретної ситуації і типу розв'язуваної задачі.

Термін “критичне мислення” введено на основі досліджень К. Поппера, передбачаючого наявність критичної рефлексії, усвідомлення власної діяльності, яка лежить в основі нашого світогляду, власної пізнавальної, дослідницької, пошукової діяльності.

Авторами даного проекту вважаються Ч. Темпл, К. Мередит, Дж. Стілл, С. Уолтер, які приділяли увагу розвитку творчого потенціалу учнів у шкільній середі. Впровадження прийомів технології розвитку критичного мислення сприяє розвитку активності, ініціативності, творчості учнів на всіх етапах процесу навчання; наближає результати навчання до практичної діяльності педагога, що дозволяє підвищити якість педагогічної роботи.

Надання учню умов для самостійного мислення, розв'язання складних і запутаних завдань, подолання перешкодок, труднощів пізнання переводить учня в положення дослідника, керованого вчителем.

За думкою А. Н. Шумана, найважливішою властивістю критичного мислення є те, що йому “в цілому можна навчитися”. Основні аспекти критичного мислення:

- систематичність;
- повнота;
- послідовність в судженнях;
- мультиперспективність (к його схемам підходить будь-який зміст);
- метакогнітивність (наявність рефлексії і багатоступовості);
- доступність навчання [9, с. 10-11].

Основні якості людини, користуючись критичним мисленням:

1. Готовність до планування.
2. Гнучкість (відсутність ригідності).
3. Наявність наполегливості.
4. Готовність виправляти свої помилки.
5. Освідомлення (метапізнання або метакогнітивний моніторинг).
6. Пошук компромісних рішень [8].

За думкою Д. Узнадзе “Установка є фактом цілісної природи, вона є характеристикою суб'єкта як цілого. Але в той же час установка означає готовність цього активного суб'єкта до дії” [7, с. 100-101].

Традиційна знаннєва парадигма ґрунтується на пасивному отриманні знань, засвоєнні і виробленні їх; при такій методикі неможливо навчитися мислити критично. Компетентнісна освітня модель передбачає спільну роботу вчителя і студента в співстворчестві, співпраці, що сприяє більш повному інтелектуальному і професійному розвитку. Завданням педагога є розвиток у учнів здатності розсудити, мислити критично.

Найважливішою умовою застосування даної технології є трифазне побудування навчального заняття або повне вироблення трифазного технологічного циклу. Технологічний цикл включає три фази побудування навчального заняття – 1) виклик; 2) осмислення; 3) рефлексія.

На етапі виклику студенти можуть висловлювати свою точку зору з приводу вивчаємого теми, без страху помилитися і бути виправленим вчителем. Висловлювання фіксуються, будь-яке з них буде важливим для подальшої роботи. На цьому етапі немає “правильних” і “неправильних” висловлювань. Цілісно поєднати індивідуальну і групову роботу. Індивідуальна робота дозволить кожному студенту актуалізувати свої знання і досвід. Групова робота дозволяє чути інші думки, викласти свою точку зору. Обмін думками може сприяти виробленню нових ідей, які можуть виявитися несподіваними і продуктивними.

На етапе реалізації (осмислення) студенти здійснюють контакт з новою інформацією; намагаються сопоставити цю інформацію з уже існуючими знаннями і досвідом к аналізу і обговоренню прочитанного; готуються к аналізу і обговоренню прочитанного.

Стадія рефлексії являється порівняльним аналізом інформації, яка була в початку і в кінці дослідження, співвідношення нової і старої інформації: відбувається синтез отриманих знань, критична оцінка результатів пізнавальної, дослідницької, пошукової діяльності студента, його особистих переживань, аналіз причин невдач і досягнень; отримані навички колективної діяльності, способи вирішення суперечностей і конфліктів, визначається особистий внесок в досягнення успіхів.

Розвиток навичок критичного мислення сприяє прийняттю зважених і компетентних рішень, виходячи не тільки з миттєвої цілесобразності, а керуючись доводами логіки і критики, культурними традиціями і розумом.

Креативність (від лат. *creatio* – створення) привлекла увагу дослідників з другої половини ХХ століття в зв'язі з активізацією вивчення психологічних проблем творчості. Креативність – це інтегративна якість психіки людини, яка забезпечує задоволення потреби в дослідницькій діяльності.

Дослідженнями креативності, зв'язі між креативністю і інтелектом, особливостей характеристик креативних особистостей цікавилися Г. Айзенк, Т. Амабайл, В. Андерсон, Е. Де Бонно, Г. Гарднер, Дж. Гілфорд, М. Коллінз, Р. Стенберг, Е. Торренс, Д. Халперн і др.

Багато вчених (В. Андерсон, Дж. Гілфорд, І. М. Розет, Я. А. Пономарев і др.) схильні вважати, що проявлення творчих якостей особистості носить універсальний характер, тобто креативність розуміється як загальна здатність к творчості, яка характеризує особистість в цілому і проявляється в різних сферах активності.

Найважливішим атрибутом креативності вважають оригінальність, корисність і можливість застосування в нинішній час. Креативність як дивергентне мислення розглядається як існуюче в різних напрямках, допускаюче зміни напрямку пошуку, що призводить к декільком або несподіваним рішенням; в протилежність к інтелекту як конвергентному – послідовному, логічному, однонаправленому мисленню. Креативність розуміється як система якостів різних факторів (здатностей, наявних всередині загальної моделі інтелекту).

Американський психолог Дж. Гілфорд [3], вивчаючи проблему креативності, умовно розділив мисльотвірні процеси на конвергентні, що йдуть по одному руслу, надаюче тільки одне рішення і дивергентні, допускаюче різні шляхи рішення задачі, здатність мислити вшир, виходячи за межі один раз обраного напрямку рішення початкової задачі. Дивергентне мислення можна вважати творчим, лежачим, по його думці, в основі креативності. Особливостями дивергентного мислення являються:

– рухливість ідей – виробка великої кількості напрямків дослідження, зміна ідей, точок зору; вивчення предмету або явища в різних ракурсах, виявлення в них нових ознак;

– гнучкість – знаходження великої кількості рішень проблем, володіння семантичною (мовною) гнучкістю, генерування великої кількості різноманітних ідей;

– оригінальність – відсутність шаблонів в мисленні, здатність продукувати різні асоціації, з'єднувати раніше несумісні поняття, задавати собі багато питань і знаходити незвичайні відповіді.

Дивергентне мислення творчих особистостей активізується в умовах:

– ситуації незавершеності або відкритості в порівнянні з жорстко заданими і суворо контролюваними;

- разрешения и поощрения множества вопросов;
- стимулирования ответственности и независимости;
- акцента на самостоятельных разработках, наблюдениях, чувствах, обобщениях.

Созвучно этому воззрению являются утверждения Эдварда де Боно [2] о существовании вертикального – прямолинейного и логического мышления, которое применяется для усовершенствования и развития идей, и латерального – размышления “вокруг” проблемы, использующегося для выработки новых идей. Использование знаний из разных областей приводит к получению новых данных, результатов, открытий. Способность шагнуть за рамки данностей говорит о высоком уровне интеллекта; это основа творчества в любой области.

Американский психолог Е. П. Торренс, проявляя интерес к проблеме творческой одаренности, посвятил его изучению всю свою жизнь, теоретически обосновал и создал тесты творческого мышления – ТТМТ (Torrance Tests of Creative Thinking), биографических опросников для творческих людей, шкалы творческой мотивации, инкубационной модели креативного обучения, программы решения проблем будущего, а также реализации широкомасштабных лонгитюдных проектов с использованием этих методов. ТТМТ разработаны на основе представления Дж. Гилфорда (кубической структуры интеллекта) о двух типах мышления – дивергентном и конвергентном [3].

Творческое мышление и деятельность необходимо рассматривать в социальном аспекте, так как факторы внешней среды и социальные факторы, относящиеся к внешней мотивации, способны повышать или понижать способности к творчеству. Внешние факторы, влияющие на выбор работы, ограниченный выбор материалов, постоянная, часто негативная оценка окружающих, надзор – являются теми компонентами, которые понижают внутреннюю мотивацию людей, занимающихся творчеством. Развитию креативности препятствуют: избегание риска, стремление к успеху во что бы то ни стало, жесткие стереотипы в мышлении и поведении, конформизм, неодобрительная оценка воображения и фантазии, преклонение перед авторитетами и др. Творческое мышление инновативно, рискованно и бесстрашно.

В научной литературе велись споры, возможно ли развить творческие способности личности, применяя специальные упражнения. Творческое мышление имеет много общего с каждодневной деятельностью человека. И “трактовка результатов как поддержки гипотезы о том, что тренировка мышления улучшает творческие способности, кажется вполне обоснованной” [10]. Творческой личностью не рождаются, в ее становлении значительную роль играет тип высшей нервной деятельности человека, социальное окружение, воспитание, развитие умственных способностей, самомотивация, применение развивающих программ.

Применение различных развивающих программ позволит использовать имеющиеся навыки в различных ситуациях. Важной фигурой в данном аспекте является личность учителя, педагога, который может направить исследовательскую “деятельность в нужное русло, способствовать развитию творческого потенциала, инициативности, ответственности, самостоятельности, мобильности, уверенности в себе, взаимопонимания” [1, с. 136].

Технологическая план-карта определяет креативность (творческое мышление) как процесс решения проблем, включающий ощущение проблемы (дефицита или несоответствия имеющейся информации); поиск, обнаружение и постановку (формулирование) проблемы; выдвижение гипотез о возможных путях решения; проверку этих гипотез; нахождение решений и формулирование, интерпретацию и сообщение результатов.

Творческое мышление – это напряженный труд, который требует от человека терпения и настойчивости; навык, который можно развить. Необходимо, в первую очередь, определить задачи и то, что необходимо решить, применяя различные методы –

аналогии и метафоры, “плюс-минус-интересно”, мозговой штурм, вертикальное и латеральное мышление, синергизм, чувствительность, интуицию, составление контрольного списка, которые направлены на использование знаний в различных областях, способности соединить разнородную информацию, отдаленные идеи для усиления творчески-мыслительной деятельности человека. Необходимо научиться задавать себе массу вопросов, которые помогут лучше ориентироваться в окружающем мире, познать неизведанное, глубже вникнуть в суть происходящего. Тот, кто умеет задавать вопросы, ищет ответы на них, расширяет свой кругозор, зону поиска, определяя для себя направление в изучении материала и исследовательской деятельности.

Необходимо применять алгоритм, который должен служить в качестве руководства, направляющего процесс мышления, что позволит определить, с чего начать поиск решения; работа со специалистами различных профилей расширяет кругозор, регламентирует новые задания. Необходимо осуществлять сбор дополнительной информации, использовать аналогии; повышать внутреннюю мотивацию, организуя окружающую внешнюю среду; поощрять риск; включать визуальное мышление, принципы вертикального и латерального мышления.

Инновационное развитие образования является объективным процессом, предусматривающий переход педагогической системы на новый, более высокий качественный уровень. Инновации в образовании способствуют возможности разрешения противоречий между существующей системой и потребностью в качественно новом образовании.

Применение синергетического подхода в аспекте взаимодействия инновационных и традиционных процессов способствует активизации и оптимизации педагогической действительности.

Внедрение инновационных технологий критического и творческого мышления предполагает формирование педагога-новатора с особым стилем педагогической деятельности и мышления; способствует развитию активности, инициативности, творчества студентов на всех этапах процесса обучения, приближает результаты обучения к практической деятельности.

Используемая литература:

1. *Бараева Е. И.* Креативность: личностный рост или общественная необходимость / Е. И. Бараева // *Философия. Культура. Общество: Сборник трудов молодых ученых и аспирантов.* Вып. 5. В 2ч. – Ч. 2. – Мн. : РИВШ. – 2005. – 264 с.
2. *Де Боно Э.* Латеральное мышление / Де Боно Э. – СПб.: Питер. – 1997. – 315 с.
3. *Гилфорд Дж.* Три стороны интеллекта / Дж. Гилфорд ; под ред. А. М. Матюшкина // *Психология мышления.* – М., 1965. – С. 433-456.
4. *Кремень В.* Феномен інновацій / В. Кремень // *Вища освіта України: теоретичний та науково-методичний часопис.* – К., 2009. – С. 11-16.
5. *Сластенин В. А.* Педагогика: инновационная деятельность / В. А. Сластенин, Л. С. Подымова. – М. : Магистр, 1997. – 224 с.
6. *Солодова Е. А.* Новые модели в системе образования: Синергетический подход: учеб. пособие / Е. А. Солодова ; предисл. Г. Г. Малинецкого. – М. : Книжный дом “Либроком”, 2012. – 344 с.
7. *Узнадзе Д.* Антология гуманной педагогики / Д. Узнадзе. – М. : Изд. дом Шалвы Амонашвили. – С. 93-102.
8. *Халперн Д.* Психология критического мышления / Д. Халперн. – СПб. : Питер, 2000. – 512 с.
9. *Шуман А. Н.* Логика, Основы критического мышления : учебное пособие / А. Н. Шуман. – Мн. : ЕГУ, 2004. – 208 с.
10. *Baer J.* (1993). Creativity and divergent thinking / J. Baer. – Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

Бреславец Н. А. Технологія критичного мислення, креативність – інноваційний компонент синергетичного підходу в іноземній освіті.

Сфера освіти перебуває в епіцентрі соціальних змін, стаючи однією з вирішальних умов прискорених темпів соціодинаміки. У галузі освіти повинні домінувати процеси інтенсифікації та інновацій, зокрема, на основі використання сучасних комп'ютерних і телекомунікаційних технологій, що дозволить вирішити не тільки технічні, матеріальні та фінансові проблеми. Застосування технології критичного мислення, розвиток креативності підвищить інтелектуально-творчий потенціал студентів, дозволить успішно вирішувати психологічні, управлінські та організаційні питання в процесі професійної діяльності.

Ключові слова: критичне мислення, креативність, синергізм, інноваційні методи навчання, педагогічна традиція.

Breslavets N. A. Critical thinking technology, creativity – innovative component of synergetic approach to foreign language education.

Sphere of education is in the centre of social changes becoming one of the critical conditions of socio-dynamics accelerated rates. In the sphere of education processes of intensification and innovation especially based on the use of modern computer and telecommunicate techniques should dominate. This will allow for solution not only technical, material and financial problems. Use of critical thinking technique and development of creativity will increase intellectual and creative potential of those being educated and allow for successful solution of psychological, managerial and organizational tasks in the process of professional activity.

Keywords: critical thinking, creativity, synergy, innovative methods of teaching, pedagogical tradition

УДК 338.124.4

Бушев А. Б.
Тверской государственный университет
(г. Тверь, Россия)

ЭКОНОМИЧЕСКИЙ КРИЗИС: ИНТЕРПРЕТАЦИЯ В ГЛОБАЛЬНЫХ МЕДИА

Статья посвящается метафоризациям экономического кризиса. Понятие “метафоризация” рассматривается в широком смысле, включающим стертые и небанальные метафоры и другие виды актуализаций, в частности такую постоянную составляющую исследуемого дискурса, как эвфемия. Статья способствует выработке оптики прочтения социального дискурса.

Ключевые слова: метафоризации, дискурс, эвфемия.

Дискурсивные исследования уже дано не понимаются столь узко – в том значении, как их понимал З. Харрис, для которого дискурс являл собой цепочку слов и предложений, которую автор анализировал при помощи методов структурной лингвистики. Дискурс-анализ уже и не анализ ментальных схем, используемых людьми при понимании текста (работы Т. ван Дейка 80-х годов). Дискурс – это сложная система иерархии знаний, включающая кроме текста, еще и экстралингвистические феномены разного рода (знания о мире, мнения, цели, установки, идеология, властные отношения). Иными словами, дискурс-анализ – это интерпретация текста в конкретных исторических обстоятельствах, в конкретной культуре, в конкретных условиях.

Истоки дискурс-анализа общеизвестны: лингвистика, марксизм, психоанализ. В основании теории дискурса находятся и семиотика, и социолингвистика, и